СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 174. Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 29. липня 1931. VOL. XXXIX. No. 174. Jersey City, N. J., Wednesday, July 29, 1931. THREE CENTS.

УРЯД ПРО РОБІТНИЧУ ЗАПЛАТУ

СУПЕРЕЧНІ ЗАЯВИ ПРО ОБНИЖУВАННЯ ЗАПЛАТИ.

ВАШИНГТОН. — Д-р Джулюс Клін, заступник секретаря (міністра) торговлі, заявив, що федеральний уряд далі стоїть на становищі, занятім ще 1929 року, що обнижування робітничої заплати мусить відбиватися тяжко на загальній купчій силі населення, а тимсамим промислу й торговлі.

За те секретар праці Док заявив в одному своєму листі, викликаному страйковою ситуацією в Род Айленд, що обнижування робітничої заплати є оправдане в тих випадках, у котрих обниження заплати дає фабричному зарядови можливість отворити роботу в фабриці.

АМЕРИКА ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ БУДУВАТИ НОВИЙ ПАНАМСЬКИЙ КАНАЛ.

ВАШИНГТОН. — Полковник Ден Солтен з відділу інжинірів американської армії вернув з дворічного розсліду в середній Америці, де він розслідував можливість побудування нового каналу для сполучення океанів Атлянтійського й Тихого.

Полковник Солтен каже, що така будова можлива, що канал треба копати через Нікарагву та що кошт його буде коло 750 міліонів долярів, або вдвоє більший ніж Панамський канал.

ЛИНДБЕРГ ЗБИРАЄТЬСЯ ЛЕТІТИ ДО ЯПОНІЇ.

ВАШИНГТОН. — Відомий летун Линдберг готовий уже вилетіти у дорогу з Америки до Японії. Пляни Линдберга не показують ніякої офіціяльної точки вилету ані осідання. Думає він летіти вдопере́к Америки, понад Канаду до Аляски, звідти на Сибір, а відтак до Японії. Осідати сподівається він 12 разів.

Дорога вважається дуже небезпечною. Летить він з жінкою.

ВИД КАТАСТРОФИ ВИЛІЧИВ ПАРАЛІТИКА.

ВЕЛІ СТРІМ (Лонґ Айленд). — Два летуни вийшли з тяжкими покаліченнями з воздушної катастрофи, підчас котрої літак перестав працювати на висоті 1,000 стіп, злетів униз шрубою та впав на дах гаражу. Цей випадок був таким сильним потрясенням для паралітика Кроко, що він зірвався з софи та, забуваючи на свій параліж, побіг яких пятнадцять стіп, кричучи на жінку, щоби прийшла дивитися на випадок. Як жінка прибігла знадвору, він сейчас упав на землю й тільки при допомозі сусідів змогла жінка посадити його наново на софу.

МОЖУТЬ ВИГУБИТИ КИТІВ.

МЕТЕМЕК (Квібек). — На відбуваючімся тут конгресі природників прочитано наукову працю про кити, у котрій д-р Ремингтон Келог доказував, що китам, найбільшим ссавцям, грозить вигублення.

Як довго давніше на них польовано вітрильними кораблями, так довго кити вдержувалися при життю. Модерні фабрики товщу й перфум висилають на ловлю китів модерні парові кораблі, які йдуть океаном як облава лісом, не пропускаючи ні одної звірини.

ПРОТИПОПІВСЬКІ ЗАВОРУШЕННЯ В ВЕРА КРУС.

МЕКСИКО. — Католицькі епископи кажуть, що зі стейту Вера Крус вислано силою знову сімох католицьких священиків як неуправнених до сповнювання своїх обовязків.

На це мексиканський уряд додає, що уряд не висилає нікого силою, а тільки призначує, скільки священиків мають обслугувати кождий стейт, полишаючи самим священикам означити, котрі з них мають сповняти ці обслуги. Ті, що їх не вибрано, мали би покинути священство або повнити свої обовязки без дозволу.

НОВА РЕВОЛЮЦІЯ В ЧІЛЕ.

САНТІЯГО. — Педро Опасо, що став президентом Чіле на основі недавної революції, яка прогнала з уряду Іванеса, вже зрікся свого уряду. Президентом на його місце став Хуан Естебан Монтеро.

Проти Опаса, котрий є кревняком Іванеса, протестувала велика вулична демонстрація.

Бувший диктатор Іванес уже добився до границь Арґентини.

МАЄ 102 РОКИ, ПРАЦЮЄ ДАЛІ.

НЮ ЙОРК. — Джан Вурґис відсвяткував 102-гий рік свого життя працею в уряді.

Він є провідником нюйорської демократичної організації Тамені Гол та головою виборчої ради.

ВИЧИСЛЯЄ ТРИ НЕЩАСТЯ АМЕРИКАНСЬКИХ КОЛЕҐІЙ.

НЮ ЙОРК. — У своїй критиці американських каледжів д-р Лител, бувший президент Мишиґенського університету, подає три нещастя цих шкіл: автомобіль, алькоголь та спільне виховання хлопців з дівчатами.

БУЛО ТЯЖКО, БУДЕ ЩЕ ТЯЖЧЕ...

Досі тяжко було виїхати з Польщі за кордон, бо не так легко було здобутися на оплату пашпорту, що виносила за одноразовий виїзд сто золотих. Тепер буде ще тяжче, бо оплата за пашпорт на одноразовий виїзд виноситиме 200 зол., а на многократний виїзд 350 зол. Пільгові та торговельні пашпорти коштуватимуть дальше 25 зол. Пільгові пашпорти, видавані в кураційних, наукових і інших цілях, коштуватимуть 20 зол.

ЗГОРІЛА 3-ЛІТНЯ ДИТИНА.

Підчас бурі вдарив грім у стодолу К. Войтовича, рільника в Присяточній, золочівського повіту. Згоріло два хазяйства й 9-літня дитина Войтовича, яка спала в стодолі. Ратуючи своє майно, родичі забули за дитину.

МЕРТВИЙ ПРОБУДИВСЯ.

У Рівнім купець Цитрин Аврум від кількох днів зле почувався і врешті, положившися, заснув. Лікар ствердив смерть. Коли цвинтарна служба приготовляла ритуальну купіль, небіщик нагло пробудився та почав кричати. Служба втекла, але Цитрин виздоровів.

БАНДИТСЬКІ НАПАДИ В ГАЛИЧІ.

Від якогось часу завелася в Галичі мода бандитських нападів — „подвижеһій“ русских героїв. І так ніччу 21. 6. ц. р. вибито вже третій раз вікна місцевому парохові о. Вол. Соломці. Мимо цього, що прихо́дство лежить у самій середині міста, то постійно вибивають вікна, а злочинців мимо „найенергічніших заходів“—якось ніяк не можна виcлідити. Справді в Галичі дуже цікаві відносини. В той спосіб хочеться відстрашити пароха, щоби усунувся від всякої громадянської праці.

ҐОРКИЙ НА СЛУЖБІ.

Кажуть, що Сталін запропонував Горкому становище заступника комісаря народної освіти. Рівночасно Горкий буде редактором літературного відділу „Звєстій“.

З ЛОНДОНУ ДО ВАРШАВИ Й НАЗАД В ОДНОМУ ДНІ.

Англійські летуни Штейк і Чаплін причалили в девятій веч. в Крейдон, установивши новий рекорд, перебуваючи лет Лондон-Варшава і назад за один день.

КРАДІЖ У ШЕФА Ґ. П. У.

З Москви повідомляють, що до мешкання шефа Ґ. П. У. вломилося кількох мушин і, стерроризувавши службу, розбили панцирну касу та забрали з неї важні документи.

Дотепер вломників не зловлено.

100 ВАГОНІВ ПОЛУНИЦЬ ДЕННО.

По урядовим обчисленням Варшава в цьому році зідає денно 100 вагонів полуниць.

ВИБУХ В ДЕРЖАВНІЙ ФАБРИЦІ ПОРОХУ.

З Кельц повідомляють, що у фабриці пороху в Загожδані з невідомих причин настали вибух. Внаслідок вибуху два робітники згинули, а кілька є ранених.

БУВШИЙ ЛИТОВСЬКИЙ ПРЕМІЄР ПЕРЕД СУДОМ.

Внедовзі має в Ковні відбутися процес проти бувшого литовського премієра, Вальдемараса. Партійні противники не можуть простити Вальдемарасови його виступів з часів його правління. Разом з Вальдемарасом є обжалованих 23 осіб. Число свідків виносить 200 осіб, в цьому числі 63 свідків прокуратора і 137 свідків оборони.

СТРАЙКИ Й СТРАЙКИ.

На вістку про дальшу редукцію платень робітники залізничних варстатів у Варшаві покинули працю і відбули віче. В Гдині вибух страйк моряків.

ЖАХЛИВЕ САМОВБИВСТВО.

Замешкалий в Ліготі коло Бидгоща рільник, Ян Кендзя, знеохочений і змучений позбавив себе в жахливий спосіб життя. Кухонним ножем розпоров собі живіт і попереривав собі кишки. Помимо швидкої помочі нещасний у страшних муках помер у лічниці.

ҐІРКА ДОЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗАТОЧЕНЦІВ У ПОЛЬЩІ.

І ще одна жертва недавньої політики Ґрабського. В короткім часі вже другий заточенець-учитель кольбушівського повіту зійшов передчасно в могилу. Перший був бл. п. Лев Кликайло, а 18. червня ц. р. попрощався зі світом Іван Шустакевич. Доля не щадила йому ударів і то таких, що від кожного з них окремо могла заломитись найсильніша людина. Перші удари — це смерть трох малолітних дітей, потім смерть дружини. А опісля перенесення і „Для добра школи“ мусів залишити могили найдорожчих, покинути окруження, яке з ним співчувало, і перенестися сотки кільометрів дальше, щоб серед непривітних пісків, у віддалнім селі (30 км. від залізниці) починати нове життя. Та тут забракло йому рідних соків. Зівяв, зісох — бо туга пожирала його. Просив і благав, щоб уможливлено йому поворот на рідну землю, та ніхто не розумів його. Всі подання його (як і інших заточенців) ішли до коша. Та удари долі не спинились. Уже там, на заточенні, люта смерть забрала йому двоє старших дітей, останню надію. Лишився сам і тоді відрікся людей і світа. Здичавів, казали. У квітні ц. р. поклався до ліжка, з якого вже не піднявся. Лежав наче Лазар безпомічний, а коли помер, місцеві селяни зложили його тіло на ненакритім шкільнім столі, зболіле лице прикрили кусником полотна і ніхто сльози не ронив. Зіхалося 10 наших учителів-заточенців, трохи учителів Поляків, горстка шкільних дітей та баб і в супроводі священика, хреста й 1 хоругви відпровадили Покійного на цвинтар сусіднього села (віддаленого 4 км.). Над могилою попрощав Покійного учит. Цалинюк. Словами польського поета змалював він тугу й біль Покійного, порівнюючи його до ростини, вирваної насильно з рідної землі та перенесеної на далеку чужину, де забракло їй повітря та сонця. Промову закінчив словами „Вічная Память“, що підхопили заточенці співом. І це було останньою грудкою на могилу мученика, що в 54. році життя, по 5 літах муки серед чужих, закінчив життя.

ІТАЛІЙСЬКИЙ ДНЕВНИК НА ІНДЕКСІ.

Ватиканський орган „Осерваторе Романо“ від кількох днів накликує католиків не читати римського щоденника „Пополо ді Рома“, на якого сторінках почався друк повісти письменника Цевако п. з. „Борджія“.

В ЛОДЗІ ПОМЕР 108-ЛІТНІЙ СТАРЕЦЬ.

В Закладі Старців у Лодзі помер один з найстарших людей у Польщі, 108-літній Адам Титловський. До останніх хвилин життя Титловський заховував притомність і пригадував собі, „якто колись бувало“.

ЕСПАНСЬКА КОРОНА — Ч. 743.

На приказ Замори стара корона королів Еспанії, архитвір штуки, твір андалюзьских золотарів, уміщена в мадридському музеї під ч. 743. Цею короною коронувалися Карло V. і Пилип II.

ПОЛК. КОСТЕК-БЕРНАЦЬКИЙ ВОЄВОДОЮ.

Полковник Костек-Бернацький, бувший комендант військової тюрми в Берестю, що в останніх днях перейшов до цивільної служби, іменований новгородським воєводою.

ШПИҐУНСТВО В ФРАНЦУСЬКІМ МІНІСТЕРСТВІ.

У французькому міністерстві закордонних справ викрили шпиґунську організацію. Одного з урядовців цього міністерства приловили, як він відшифровував важну телеграму. Підчас ревізії в помешканні цього урядовця знайшли богато тайних документів. Поліція арештувала кромі нього ще три особі, в яких теж знайшла компромітуючі документи. Арештовані твердять, що зібрані документи хотіли вони використати для гри на біржі.

БРИЛЯНТИ СПОПЕЛІЛИ.

В Отвоцку (Польща) згоріла вілля п. Уліцких і Тененбавмів. Ціле їхнє майно було в брилянтах. Втікаючи з віллі, забули їх взяти з собою. По зліквідованню пожежі виявилося, що бриляни спопеліли.

ВІДПУСТИ В ЗАРВАНИЦІ.

Відпусти в Зарваниці, повіт Бучач, які стягають рік-річно тисячі прочан до чудотворної Божої Матери Зарваницької, стрінулися цього року з двома явищами: одним сумним, а другим потішаючим. Цьогорічні паломники з Зарваниці на Вознесення і Зелені Свята розказували, що по деяких селах, через які вони переходили, вибубнено, що нікому не вільно їти до Зарваниці, бо там і в околиці є тиф та інші зарази. Це здержало богато тих, які вже були готові на прощу. Але це є неправда і погана агітація, щоби відібрати бідним людям навіть ще духовну потіху, яку дістають від чудотворної Божої Матери Зарваницької у своїх злиднях. Люди на це не зважають, а йдуть, як звичайно. — Потішаюче ділає на прочан також те, що видять розбудову і віднову знищеної війною Зарваниці, над якою працює цього року особисто епископ Будка в імени капітули і митрополита Шептицького. В тій цілі еп. Будка замешкав у Зарваниці на час відпустів.

АНГЛІЙСЬКІ МІНІСТРИ В НІМЕЧЧИНІ

СЕКРЕТАР СТИМСОН ВИЇХАВ ДО АНГЛІЇ, ЗАДОВОЛЕНИЙ ВРАЖІННЯМИ В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Сюди приїхав британський премієр-міністер Мек Донелд, якому Німці врядили гучну зустріч на двірці. Раніше від нього до Берліна приїхав секретар справ закордонних Гендерсон, але він ухилився від офіційної зустрічі, поки не приїде Мек Донелд. Тепер вони обидва складуть офіційні візити німецьким державним мужам і потім почнуть наради.

Секретар стейту Стимсон за кілька годин до приїзду Мек Донелда виїхав до Голяндії, щоб звідти переїхати пароплавом до Лондону. Він був на принятті у президента Гінденбурга. Стимсон відбув кілька нарад з німецькими політичними та фінансовими державними діячами. Він є задоволений становищем Німеччини й заявив, що вважає сучасну німецьку кризу випадковою через брак довіря серед населення. Та тепер ця криза переходить.

Англійські міністри пробудуть кілька днів у Берліні. Вони мають відбути низку нарад в політичних та економічних німецьких справах. Загальна опінія така, що спільними стараннями Німеччина буде вратована від катастрофи. Сподіваються, що буде скликана нова міжнародня конференція, яка має особно обговорити і зревідувати все фінансово-економічне та політичне міжнародне життя.

ЗА РЕВІЗІЮ МИРОВИХ ДОГОВОРІВ.

МЕДЖЕСТІК (Пароплав. В дорозі з Европи).— Президент Колюмбійського університету Ботлер, що вертається тепер з Европи, говорить, що одиноким рішучим порятунком Европи може бути нова конференція в справі воєнних довгів. Лише при рішучому зменшенню цих міжнародніх довгів і радикальної зміни всеї справи міжнародніх довгів можна вратувати Европу з хаосу.

Ботлер говорить, що морато́рія поможе лише пережити хвилево найгірші часи, а тому, щоби були дальші позитивні наслідки, треба серіозно взятися за перегляд і зміну ріжних міжнародніх договорів, що є джерелом економічного занепаду Европи.

АНГЛІЙСЬКО-ФРАНЦУСЬКА КООПЕРАЦІЯ.

ПАРИЖ (Франція). — Відплив золота з англійського державного банку почав загрожувати фінансовій стійности Англії. Англійські й французькі фінансові керманичі на спеціяльній нараді ухвалили позичку 100 міліонів долярів англійському державному банкови від французького банку.

„ҐРАФ ЦЕПЕЛІН“ БЛЯ БІГУНА.

ФРІДРІХСГАФЕН (Німеччина). — Остання телєґрама, одержана тут з повітроплава „Ґраф Цепелін“, повідомляє, що повітроплав уже був у краю Франца Йосифа. Звідти він летить далі в напрямку на північний бігун. Усе йде на ньому покищо так, як було пляновано. Нема ніяких неприємних несподіванок.

Біля краю Франца Йосифа „Ґраф Цепелін“ спробує осісти на воду недалеко від російського ледолома „Малиґін“, щоб узяти ще одного російського вченого, котрий тепер знаходиться на ледоломі. Для осідання на землю повітроплав має спеціяльно прироблені понтони.

ЛЛОЙД ДЖОРДЖ ЗАХВОРІВ.

ЛОНДОН (Англія).—Бувший премієр-міністер, лідер лібералів, Ллойд Джордж, захворів і лежить у ліжку. Йому приписано кілька днів не вставати. Лікарі кажуть, що ця хвороба не загрожує його життю, бо це лише легке запалення нирок.

ҐАЗЕТИ ПЕРЕКРУЧУЮТЬ ПРОМОВУ БЕРНАРДА ШО.

МОСКВА (СССР). — Перебуваючи в Ленінграді, Бернард Шо виголосив промову про Леніна, вихвалюючи його діяльність. Місцеві комуністичні ґазети так перекрутили його промову, що часами не можна доглупатися й змислу.

Лейді Астор робить ріжні заходи, щоб допомогти виїхати з Росії до Америки жінці професора Єйльського університету, Криніна. Бернард Шо, на якого імя Кринін також післав телеграму з проханням допомоги, в цій справі нічого не робить.

ЗІЗД СОЦІЯЛІСТИЧНОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛУ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Тут розпочав свою працю соціялістично-робітничий інтернаціонал. Першого дня засідання вибрано двох предсідників: одного Француза, а другого Німця. Перший день засідання був присвячений питанню боротьби з війною.

Одночасно зі зїздом у Відні відбудеться величезна робітнича Олімпіяда, на яку зіхалися спортовці з ріжних держав і від ріжних народів.

ФРАНЦІЯ ЗБІЛЬШИТЬ СВОЮ АРМІЮ.

ПАРИЖ (Франція). — Міністер війни заявив, що коли Німеччина буде збільшувати свої воєнні сили, щоб довести їх до розмірів, дозволених їй Версальським миром, Франція в свою чергу буде ще далі збільшувати свої збройні сили.

"SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКАНСЬКІ ТЮРМИ

Розвязана вже „краєва комісія Для Виконування Закона", звісна коротко від свого голови як „комісія Викершема", подала президентови Гуверови ще один рапорт. Є це рапорт про американські тюрми.

Цей рапорт є важний. В американських тюрмах є до сто тисяч людей, з котрих велике число скорше чи пізніще вийде на світ та буде жити серед громадянства. Отже питання, які тюрми є в краю, обходить не одних лишень вязників, але й цілий просто нарід.

Комісія й виходить з тої засади, що питається себе: які люди виходять з американської тюрми? Коли їх замкнено, то це тому, що уряд признав їх за нездібних і небезпечних жити свобідно серед суспільности; чи по виході з тюрми вони вже здібні до цього життя?

Комісія приходить до переконання, що американські карні заведення не відповідають своїй цїли, якою мусить бути виховання вязнів та роблення їх здібними до життя в громадянстві. Комісія каже, що міряючи цею мірою, треба признати тюрми як зовсім безвартісні інституції. Всі гроші, видані на них, пропадають для суспільности, як гроші викинені в болото.

Коли би комісія обмежилася до самого тільки ствердження цього факту, то відомо вона не причинилася би нічим до поправи лиха. Щоби лихо направити, не вистарчає ствердити лихо, але й треба найти причину лиха. Лишень така критика є позитивна, будуюча, справдішна критика. Без відкриття причини лиха, критика не критика, а пуста балаканина або сплетнярство.

Що вязниці не поправляють людей, це комісія доказує поведенням вязнів по виході на волю, а ще краще їх поведенням у тюрмі, їх бунтами, підпалами, вбийствами. Коли вязні, замісць відучуватися від злочинів, далі їх поповняють, або до ще гірших беруться, то певно, що вязниця не відповідна.

Чому отже американська тюрма не відповідає цїли, не реформує, не виховує вязня? На думку комісії, американська тюрма не може реформувати людини, бо вона жорстока. Щоби зреформувати вязня, треба усунути з тюрми жорстокість, зробити її людяною, лагідною.

Цікаві слова, які можна віднести не тільки до тюрми, але й до родини, школи, церкви, ґазети, бизнесу, — просто до всякої інституції людського життя.

ВЕЛЬМОЖНІ ГОСТІ В МОСКВІ

Дивну звичку завели люди, а особливо цікаві на всяку сензаційність кореспонденти світової преси, просячи кожду „знаменитість" висловити свою умку про все, що тепер цікавить широкий загал, але найрідше про те, що найближче торкається тієї „знаменитости", або в чім та особа дійсно знаменита. Ось, наприклад, кореспонденти питали відомого математика Айнштайна про англійську політику в Палестині, питали його про те, що він думає про сучасну економічну крізу й т. п. Це нічого для них не значить, що Айнштайн знає про Палестину стільки, що він сам Жид і що пару тисяч років тому не дуже солодко там жилося його предкам, які все різалися та мордувалися між своїми численними племенами. Про економіку він напевно знає не більше, як кожен з нас про ту теорію релятивности, яку він тепер збудував.

Кореспондентам ходить лише про те, що так сказав отсей „знаменитий" вчений про ту чи іншу справу. Тому й артисток та артистів з кінематографів питають часто про ту чи іншу політичну боротьбу, про певні наукові справи й т. п. Але здається **всіх кореспондентів сензаційних ґазет перевищили большевики.** Вони стараються кожду „знаменитість" притягнути до себе й ходять навколо неї та мастять, як тільки можуть, щоб вона сказала про них „гарне слово". Докторів медицини й акушерів просять, щоб вони сказали, як гарно в них збудовані фабрики, а ріжних інжинірів про те, як добре в них поставлена медицина; економістів питають про літературу, а літератів розпитують про все, крім літератури.

Ось тепер большевики гостинно приймають у себе світової слави англійського письменника й драматурґа Бернарда Шо, членицю англійського парляменту лейді Астор та ще кількох визначніших політиків. Англійські політики мовчать і не говорять нічого про свої спостереження, та їх і не допитуються, бо чорт же їх знає, що вони скажуть про те, що бачать у Росії навколо себе. Ось Бернард Шо, то це вже інша справа. Це людина широкої фантазії, гарячого темпераменту, людина, що все своє життя марить у морі ілюзій, утопії й т. п. Це людина, що на світ не дивиться реальними очима, а все через окуляри свого бажання подобатися всім і неодмінного признання всіх, що він найрозумніша людина в світі, бо про себе так любить говорити Бернард Шо сам. Такою людиною признаватимуть його інші лише тоді, як він їм буде говорити компліменти, як він їх буде вихвалювати; тоді вони неминучо скажуть, що він найрозумніший і так добре сказав про них. Колиб сказав зле, то сказалиб про нього навпаки.

І ось тепер большевики дістали цього великого письменника світової слави, а разом з тим і великого світового хвалька. Годять йому, як свому болякови. **Улаштовують для нього царські бенкети, возять у царських потягах, дають царські покої й водять по музеях, будовах, парках і садах,** що були збудовані й зібрані царями, або при царях. **Пильнують його від сторонніх впливів, таксамо, як царя.** Коли привозять між робітників на мітінґи, то всі ті робітники причипурені й вибрані спеціяльно для цієї оказії, а в імени їх **говорять теж йому привитання й компліменти** таксамо, як і в царські часи говорили цареви **співробітники охранки, що тепер називається чека, або членів „Союза Русскіх Людей" та „Архангела Гаврїіла", які тепер називаються членами „Комсомолу", чи ріжних „Організацій Активістів".** І Бернардови Шовови все це дуже подобається й він хвалить аранжерів такої царської його прогульки по столицях Росії. Та нічого він не говорить про літературу, на чім дійсно розуміється.

Один лише раз якось у Бернарда Шо зірвалося речення, за яке він негайно добре прикусив свого язика. А саме він, слухаючи довгих „пролетарських" промов членів большевицької охранки, що виступали в імени пролетаріяту, сказав: **„Добре, що я не родився пролетарем".** Що це значить, можна ріжно думати. Але ми скажемо, що **шкода, що Шо не родився пролетарем.** Колиб він родився пролетарем, та ще, дай Боже, російським, то тоді він скоштував би всі блага „комуністичного раю". Колиб його відразу большевики не „угробили", то він міг би попасти в число „прочан" до Соловецького монастиря, щоб там відмовлювати свої гріхи перед Сталіном та перед іншими комуністичними святими; може пішов би міряти віддаль на далеку північ Сибіру; може працював би денебудь на каторзі в лісі, чи в майнах, а може лише був би прикріплений до певної фабрики й під батогом комуністичних дозорців виконував би свій каторжний труд на якійсь фабриці, в той час, як жінка й діти пухлиб з голоду дома, або також в каторжній праці зароблялиб собі „на хліб насущний". **Найщасливішим був би він, колиб сам у руках тримав комуністичний нагай і ним відганяв робітників.** Все моглоб тоді трапитися з Бернардом Шовом, що трапилося з десятками міліонів робітників та селян у Росії.

Колиб він родився й був дійсним пролетарем, що не родився в Росії й був би тепер гостем у большевиків, то **він може заглянув би в майни, на фабрики, на заводи, на лісні роботи, в сибірські тайги, як там живеться й працюється робітникам.** А може навіть **заглянув би у вязниці, в ріжні табори концентраційні й подивився б там на отсе Дантове пекло, відновлене комуністами.** Колиб він був пролетарем, то не їздив би у царських вагонах й не бенкетував би по царському. Тоді напевно й язик у нього не повернувсяб хвалити катів всього працюючого люду.

Бернард Шо бачив у Росії те, що бачить кожен знаменитий чужинець, який приїде до Америки, подивиться на Ню Йорк, загляне до Вашинґтону, поснідає з президентом, поїде ще може до якихось місць, огляне найліпше уряджені фабрики, шпиталі, фарми тощо. Їздитиме в спеціяльних вагонах на чийсь рахунок, а потім вернеться до дому. Але він зовсім не заглянув у майни, де сотками тисяч голодують майнери; він не заглянув у долину Місісіпі, де кілька років хронічно голодують сотки тисяч, а то й міліони фармерів; він не заглянув де в темноті без повітря, без сонця, вічно напівголодно живе міський пролетаріят і т. д. Яке враження буде мати з Америки такий ґастрольор-чужинець, отаке саме враження з Росії буде мати Бернард Шо та тисячі інших „високих гостей", що їздять туди на розглядини за запрошенням і на кошти радянського уряду, а в додаток, які „Слава Богові, не родилися пролетарами".

Лейді Астор відчула своїм жіночим чуттям всю істоту сучасної комуністичної влади, коли **вона впала на коліна перед комісаром Літвіновим зі словами „Клякаю перед тобою, як селянин перед царем".** Та лише ріжниця, що селянин, коли говорив так, то він дійсно клякав перед царем, а **вона клякала перед царським міністром справ закордонних.** І характерно, що **цар Літвінов відповів їй на прохання також по царськи: „Це не моє діло. Для цього є інший департамент і до нього треба вам звернутися".** Отсе так Літвінов виявив свою царську „милість" до члена англійського парляменту лейді Астор, яка клякала перед ним, щоб випросити дозвіл на виїзд з Росії жінці одного інжиніра, що працює в Америці.

І щоб там Бернард Шо не говорив про сучасну Росію, **якимиб словами він не віддячувався господарям її за царське приняття його, оте клякання лейді Астор перед комуністичним міністром, як перед царем,** є символом того, що **тепер у Росії не один цар,** а є їх безліч, починаючи від народніх комісарів. А над всіми сидить і безапеляційно править новий „Цар всіх Царів" диктатор Сталін. Оттака дійсність у Росії.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клїшу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої клїші з фотографії, то значить, що його оголошення буде стільки корожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської клїші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотографії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотографії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотографії друкарської клїші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346,
JERSEY CITY, N. J.

— Щож подаруєш жінці на її імянини?

— Минулого року я купив їй сукню, а цього року заплачу за неї.

В. Будзиновський.

ТРИ ПОКОЛІННЯ

(Свобідно за Купером)

(7)

— Він може бути й по батькови внуком Капія, або внуком Сабарая, хоч їх прізвища не однакові — в розмову вмішався Футрик. — Може бути неправесним внуком, або сином неправесного батька. Між Запорожцями таке водилося, бо не скрізь, де ті очайдухи і бурлаки промишляли, був під рукою піп, що пару звінчав би. То мабуть волокита, якому смердить всяка робота, отже причепився до тих двох дикунів, щоби жити як та птиця небесна, що ні оре ні сіє.

— Сей парубок не подобає на такого, — замітив Жулицький. — Його поведення не таке, як поведення здичілого в лісах бурлаки. До мисливих може рахуватися, бо стріляє добре... ліпше, як я. Та поприте показав, що бодай якийсь час обертався в освіченім середовищи. Він і німецьку мову знає.

— Може був льокайчуком у якого Німця — Футрик перебив. — Не диво, що троха окресаний і знає пару німецьких слів.

— Його лице дуже інтеліґентне, — замітила Варка — і очи якісь такі щирі...

— І чемний, дуже чемний, — додав її батько. — Інший так пострілений був би зараз скочив мені до очей. Він зразу ні словечком не згадав, що моє олово сидить в його тілі. Як би не те, що хотів перед мною оборонити свою добичу, я може був би й не довідався, який я стрілець.

— Чемний був, бо знав, що полює на вашім ґрунті, та що застрілений ним сернюк ваша власність, — Футрик далі перечився. — Як би то мій маєток, то я не позволив би йому лазити по сих лісах з рушницею. Таких, як він, як Сабарай і як Капій, я прогнав би відси. Також прогнав би Кірбича. Тої голоти забогато стягається до нас. Зразу був тільки Капій і від вас дістав право полювати на вашім, так як би то ще були давні запорожські часи. До Капія причепився Сабарай. Тепер до них прийшов ще третій і також, хоч вашого дозволу ще не мав, від першої днини став користати з давного запорожського права. Три такі мисливі вибють всю звірину, в озері виловлять всю рибу.

Жулицький розсміявся і каже:

— Виловлять всю рибу? Вони риби не вивозять відси. Ловлять лише тільки, скілько самі годні зїсти і скілько хто в нашій оселі купить від них. Хоч би тут всі їли саму рибу, то в озері й познаки не буде, що хтось ту рибу ловить. Нам тільки риби взагалі не треба і шкода того простору, що під водою озера. Я загадав бодай половину озера перемінити в пасовиско і сіножати, бо степ треба буде ввесь заорати під пшеницю.

— Се озеро не дасться спустити, бо відплив і так дуже глибокий, береги річки високі.

— Саме та глибінь відпливу поможе мені. Я озера не спущу, а піднесу його дно, там, де воно вже тепер не глибоке. Південна половина озера дуже плитка. Таксамо плиткий західний кінець. Глибока лише четвертина, від річки по Кандибу при хаті Капія. На весну і після кождої зливи з усіх сторін потічки несуть до озера каламутну воду. Се сполокана глина, котра вже й так троха намулює спокійніші частини озера. Як відплив з озера загачу в його споді, то долішна верства каламутної води не буде так скоро відпливати і намул осяде на дні озера. Дно піднесеться в цілім озері. Його плиткі місця замулить так, що по пару роках вони піднесуться до висоти зеркала озера. Тоді я не лиш усуну гать в низу відпливу, але й ще більше поглиблю його і дно річки, яка має сильний спад. Три четвертини озера переміняться в пасовиско і сіножати, третина лишиться ставом, котрий ще буде мати риби більше, як наша громада годна зїсти. Роботу зачну вже сеї весни і надіюся, що всі нинішні счеретища нарік вже будуть добрими пасовисками.

— Риби справді не виберуть з озера, бо її там забогато, але звірину ті три геть вибють, — Футрик троюдив далі.

— І зі звіром не буде так зле. Я не забороню їм полювати, бо то старі Запорожці. Вони зжилися з сим польованнем і їх дуже боліло би, як би втратили право шниряти по тих лісах. Я лише обмежу се їх звичаєве право забороною полювати на олені і серни в охороннім часі. Я й обовязаний зробити се, бо таке право заводить уряд. Мені передали судейську владу. Можу і мушу карати за менші провини, до яких належить також переступлення деяких постанов про охорону шляхотної звірини. Такі мисливі, як старий Капій і той молодий Градецький нам тут потрібні. За троха того мяса, що вполюють на свій прожиток, вони віддячуються тим, що винищують шкідників.

— Вони тих шкідників бють не на те, щоби таким способом заплатити за олені, серни і бобри, але для кожухів — перебив Футрик.

— Хоч би й так, то ми всі повинні бути вдячні їм! — гукнув дворецький, котрий Футрика недолюблював і все обставав за Капієм. — На Кандибі загніздилася пара рисів. Вони непокоять цілу околицю. Всі три рушниці тих трох мисливих знад озера не роблять такого знищення між сернами і оленями, як та одна пара котів. Ті рисі вже й до людських овець добираються. Наші три мисливі завзялися увільнити околицю від тих небезпечних котюг. Як би їм пощастило, то вже за те повинні би дістати досмертне право полювати в сих сторонах.

Жулицький прихилився до гадки свого дворецького, кажучи:

— Про те, щоби я тим тром мисливим заборонив ловецтво, не може бути й бесіди. Капієви і Сабараєви я вже давно позволив, бо вони з тим правом в сих сторонах зрослися і без нього не могли би жити. Градецького мушу таким дозволом відшкодувати за те, що пострілив його. Також надіюся, що котрийсь з них увільнить нас від рисів. За ті рисі, взагалі за кождого шкідника, ще й премії буду давати.

— Я хотіла би, щоби рися застрілив і премію дістав той молодий стрілець, — в розмову вмішалася Варка. — Ми повинні якось відшкодувати його, та мені бачиться, що він грошей не прийме, не заробивши їх. Премію, гадаю, приняв би. Він, хоч бідний, мабуть дуже гордий.

— Може й має право до того? — додав батько. — Може він був у ліпших відносинах і тільки якесь нещастя вкинуло його в біду та звело докупи з бідними запорожськими мисливими... Я спробую помогти йому якось так, щоби він не доміркувався, що то відшкодованне за каліцтво. Ще не знаю, що він вміє. Я взяв би його до якої роботи у себе в хаті... Що ти на се скажеш, Варко?

— Хата простора, місце й для нього буде. Лиш я сумніваюся, чи така горда штука, ще й озлоблена пострілом, схоче рахуватися до платної челяди... Готов сказати, що вільний Запорожець ніколи не був і не буде панським наймитом. Його погляд, його рухи, його слова не показують, щоби він коли служив кому за плату.

— Я мав би для нього таку роботу, що він не чув би себе наймитом.

— Пробуйте. Я не годна нічого порадити, бо не знаю, до чого він вам потрібний.

Товариство ще хвилю балакало і гості розійшлися. Чапран і Кавецький пішли до своїх кімнат спати. В їдальни були ще Жулицький з донькою, Бриняк і Гафія. Гафія прятала зі стола. Господар промовив до неї:

— Вже від завтра будете мати менше роботи. Варка приїхала і обіймає господарство. Буде в хаті тим, чим була покійна її мама. Ви обмежитеся на ті роботи, які робили за життя моєї жінки.

Гафію ся вість неначе поразила. Вона будьтоби обстала за Варкою, кажучи:

— Варка замолода і ще замалу має практику в такім великім господарстві. Не дасть собі ради. Чи не ліпше було би, як би ще з рік відпочивала, тільки призираючися, як тут робиться?

— Не святі горшки ліплять, — господар відповів коротко. — Від завтра господинею Варка. Скаже вам, яка від завтра буде ваша робота.

Сказавши се, господар відійшов. Донька пішла за ним.

— Дмитре! — Гафія забалакала до дворецького, котрий сягнув по стоячу на столі фляшку малмазії. — Ви чули, що він сказав мені?

— Чув. Ви, Гафіє, хіба в чіпци вродилися, таке маєте щастя.

— Я маю щастя?! Ви хіба не чули.

— Чув дуже добре. Маєте щастя, бо не лище будете мати менше роботи, але й відпаде відповідальність за те, що в бабській части господарства може статися.

— Колиж бо він неначе викинув мене... На мої старі літа!

— Ви хіба вже пяні і вам в голові побаламутилося, коли кажете, що він вас викинув.

(Дальше буде).

— Ваш син усе ще вчиться в університеті?

— Так, бо він хоче бути лікарем, тому довше вчиться в університеті, бо пацієнти мають більше довіря до старших людей.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

НЕ СТРАШІМО ДІТЕЙ КРАЄМ.

Знаю таких людей, що своїм дітям представляють Рідний Край як одно велике пекло. Говорять своїм дітям: Як я був в краю, то я там голодував. У переднівок жадів не раз лише каталок чорного хліба, навіть капусти й борщу ... ніколи цілу зиму ложки молока у хаті не бачив. Робити робив не лише через день, але і в ночі так, що більше не спав у ночі як 4 години. Цента жадів я, як сліпий світа, а обдертий ходив, бо не було за що купити. Було нас в одній хаті 10 людей й усі ми спали в одній кімнаті, а в зимі ще теля й кури тримали у хаті разом з нами. Не так, як вам, діти тут добре поводиться і ще не хочете мене слухати. Вас до краю відіслати би, то ви знали би, що біда значить. Як би вам добре дим очі виїв, бо у краю є курні хати, а вийшли за поріг, залізли по коліна до болота, бо там сайдвоків нема так, як в Америці, то ви тоді знали би, чим біда пахне. Діти мої, я ніколи не забуду тої біди, яку я пережив у краю. За 20 крайцарів я цілий день у пана молотив так, що аж очі мені з голови вилазили і то ще на своїм харчі був. Ви смієтеся з мене, що я підписатися не вмію. А коли я мав навчитися? Як я мав 8 років, то в літі мусів худобу пасти, а в зимі мусів на жорнах молоти і на тоці молотити. Ви в Америці до 16. років нічого не робите, тільки ходите до школи й вволі граєте, а я у краю до 16 років наробився так, що мені з роботи на плечах горб виріс, з котрого й ви нераз насміваєтеся. Як не вірите мені, що вам говорю, запитайтеся своєї матери, а вона вам скаже.

Тоді мама як зачне говорити ще й про свою біду, яку пережила на Рідній Землі, то аж плакати хочеться. За непослух страшать дітей, що їх відішлють до краю.

Оттак декотрі родичі учать своїх дітей про наш Рідний Край. Зберуть з цілого села усю біду й недостатки і говорять дітям, що вони самі усе те горе перетерпіли на власній шкірі. Такі діти, бачучи темноту своїх родичів, а ще довідуються з краєвих листів і часописів, у яких описується про злидні наших братів у краю, та як проситься о всяку запомогу американських братів, думають, що й справді цей край нічого не варта, бо там нема жадного життя, лише одна велика неволя народу.

Замісць учити своїх дітей любови до Рідного Краю та говорити їм про красу й богатства України, то вони вчать ненависти, бо думають, що тим застрашать дітей і вони будуть більше слухняними для них.

Якби ми учили своїх дітей, яка українська земля багата, що на ній не посієш, то все вродиться, яке повітря здорове на Україні, вода яка здорова, не така як в Америці, де всяка нечисть спливає до води, а потому її пемо, які там ліси гарні, а у нех повно всякого роду звірів та птахів, котрі своїм співом прикрашують та розвеселюють усю природу, які гарні ріки пливуть, а у них всяку рибу не лише мож побачити, але й ловлять люди, а які прекрасні городи при кожній українській хаті, а в них чудово гарні квіти й овочеві дерева, що не потрібує купутати напів зігнилих овочів, так як ми купуємо в Америці, бо на Україні кожний господар має свої овочі. Або як хлопці й дівчата в неділі і свята повбираються у вишиванки й зійдуться разом та зачнуть прекрасно співати, то чужинець не може своїх очей відірвати від тої української краси. Маємо найкращий доказ, що наша пісня й танок здобули собі місце для пошани не лише в Европі, але й в Америці. А що наш народ терпить від усяких недостатків, треба дітям пояснювати, що цьому винні наші вороги, котрі не стараються о поліпшення долі для Українців, але шукають всяких способів, щоби знищити наш народ. Берім наших дітей на українські представлення й концерти та пояснюймо їм красу і здібність нашого народу, то будьте певні, що вони полюблять край своїх батьків.

Яким Ощипок.

На звуковій фільмі.

— Ого! Тепер уже наближається її спаситель своїм автом... Послухай, як природно віддано фуркотіння мотору...

— Та що ти плетеш! Це так хропить за нами той товстезний пан, що заснув собі!

—o—

Панич (до наймички): Ганю, я тебе поцілую.

Наймичка: Прошу панича так не жартувати, бо я скажу пані!

Панич: Бачите її, вона скаже пані! Таж тебе згодила моя мама до всього.

Знаєте, ця Канарчукова не бачить ані одної хиби в своїх дітей! Я того не можу зрозуміти.

— Алеж, пані Швакова, таж то кожня мати така...

— О, даруйте! Я зараз добачила би і найменшу хибу в моїх дітей, колиб лише вони мали яку хибу!

—o—

— Я забув узяти з собою з дому гроші! Чи не міг би ти мені хвилево помогти?

— Чому ні! Я тобі позичу на тікет для стріткари, щоби ти поїхав собі додому за гріши.

Якийсь товариш Бернарда Щова „по пері", лише меньше славний, нарікав, що останніми часами став геть тратити память і не знає, що порадити на це.

— Найкраще, забудьте це зовсім! — порадив Бернард Шов.

—o—

Мисливець: Вірте мені, що тамтого року я за одним стрілом убив аж три заяці!

— Якжеж це?

— Одного я вцілив, другий згинув зі страху, а третій втопився з жалю за тамтими двома!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Гарний приклад.

Прощальний вечерок в честь краєвого делегата „УВО", п. О. Грибівського, що відбувся з нагоди 1-го Зїзду „О.Д.В.У" в Ню Йорку дня 28-го червня ц. р., був мірилом, яким можемо міряти національне почуття нашої нюйорської громади. Наші Українці, хоч назовні виглядають так страшно розбиті організаційно, показали, як вони вміють горнутися до рідньої й спільної української справи. Вони задемонстрували свою готовість до попертя тієї справи, що загально-національним інтересам пособляє. Виявили вони це, коли на зазив Комітету Підготовки Зїзду „О.Д.В.У." численно явилися на українську вечірку, де сердечно прощали п. О. Грибівського, представника тих, що уважають за обовязок жертвувати своє молоде життя для визволення України.

Ми раділи, коли бачили, як учасники цього вечерка показали себе гідними нащадками тих хоробрих Українців-Козаків, які мечем вміли боронити свою Україну. Раділи ми, що присутні, прощаючи О. Грибівського, виявили свою любов, своє співчуття до тих, що ще й тепер цей меч носять, бо на загибіль нашим ворогам в них живе дух народу, дух хоробрости й непогамоване бажання здобути собі Державу боротьбою з ворогами, як це пристало кожному живому ще народові. Ми віримо, що дух боротьби чим далі скріпиться й зросте переконання, що власне меч є остаточним визволителем України! Противного переконання можуть бути тільки слабодухи та гідні погорди ґенерати національні.

Ми усім гостям цього вечерка за їх таку численну участь складаємо сердечну подяку. Зокрема найщирішу подяку складаємо тим, котрі причинилися до того, що цей вечерок так величаво випав, а саме в першій мірі нашій славній Жіночій Громаді в Ню Йорку, якої члениці під проводом Впов. Пані Скубової зладили цю вечеру так, як тільки наші славні українські господині це потрафлять.

Складаємо признання нашим мистцям, що прикрасили цей вечерок своїми мистецькими продукціями, а то п. М. Гайворонському та його молодечій оркестрі; п. Ю. Кириченкові та його славному хорові; артистові В. Авраменкові та його танцюристам, що своїми козацькими танцями підбадьорили духа до боротьби; п-ні Барчанівній та п. Давиденкови, які відспівали дуети та сольові продукції, а особливо п. Ординському за його бадьорі пісні.

Присутні наші Українці показали, що не тільки уміють бавитися та співчувати, але свій патріотизм задемонстрували жертвами на визвольну боротьбу.

Тих жертв зібрано $164, які вислано через „Обєднання" до краю.

М. Каришин, предс.;
А. Куцик, кас.;
В. Дроботій, фін. секр.;
Н. Цимбалістий, рек. секр.

Осип Боднарович.

КНИГА ЗНАННЯ

Українська Загальна Енцикльопедія — Книга Знання — в 3-ох томах багато ілюстрована, з кольоровими таблицями, мапами Том перший, А—Ж, — Львів-Станиславів-Коломия — Видання Кооперативи „Рідна Школа".

(3)

(Докінчення)

сил до всякої научної роботи і то сил, що нічим не уступають научним силам інших, навіть державних, народів.

Ніщо не заохочує так до дальшої праці, ніщо не дає такого розмаху до поступу вперед, як успішне й удачне виконання якогось великого діла. Через успіх людина набирає певности себе, набирає віри в свої сили, а те все це безумовна запорука дальших успіхів. Якби нам у ріжних ділянках нашого національного життя вдалося виконати тут і там якесь велике діло, добути непересічні осяги, то це певно був би в нас момент звороту до кращого.

З цієї точки погляду треба дивитися і на видання нашої енцикльопедії. Знайшовся гурт людей, що піднявся тієї справи. Знайшлись і фонди, щоб це діло започаткувати. Знайшлися — це найважніше — люди, що взяли на себе обовязок зредаґувати книгу. Мусять знайтися вкінці ті, що цю книгу куплять, щоб тимсамим причинитися до її появи у цілості.

Перший том, що два місяці тому появився, не розчарував наших сподівань. Навпаки! Він вийшов такий, що ми можемо бути зовсім вдоволені, ба, навіть можемо ним гордитися.

Недостачі?

Редакційна Колеґія пише у Вступному Слові:

„При всіх наших несприятливих обставинах і труднощах ця перша спроба не може бути без помилок та пропусків. Одною з найбільших перепон при бажанні скласти яко-мога повний спис наших діячів і дати про них докладні інформації — це нинішні виїмкові зовнішні політичні обставини. Редакція не мала змоги піддержувати постійних звязків із наддніпрянськими земляками, а тим менше рахувати на їх необхідне співробітництво.

„Ми вповні свідомі ріжних недостач цього твору. При добрій волі прихильних справі читачів, що схотять подати до відома редакції УЗЕ доглянені ними пропуски й неточності, можна буде ці помилки доповнити ще в додатковім випуску".

Ось на те кінцеве слово ми вважали за відповідне й потрібне звернути увагу нашого громадянства та висказати при цьому думку, що всі ми у творенні цього великого культурного діла маємо два обовязки. Перший: станути у ряди беззастережних прихильників справи та дійсно у добрій вірі та з доброї волі подавати редакції УЗЕ всякі зауважені недогляди, недостачі чи пропуски, а то й наперед подавати інформації, щодо яких можемо сумніватися, чи редакція матиме певні дані. Таким чином ми направду всі станемо частинними співтворцями великого діла.

Другий обовязок: кожний з нас, тут — очевидна річ — мова про тих, що сяк чи так матеріяльно забезпечені, мусить стати передплатником Української Загальної Енцикльопедії. Та не тільки стати передплатником, але й точно платити рати, а опріч того на кожному місці та на кожному кроці вести постійну пропаґанду за приєднування нових передплатників. Словом: всі ми мусимо поставити собі за завдання, усім, чим тільки кожен з нас зможе, допомогти, щоби Видавництво УЗЕ не то не припинило своєї праці, але швидко довело її до успішного кінця.

Це не таке важке. Для цього треба тільки трохи доброї волі, а найважніше: зрозуміння, що ми мусимо підтягатись у всьому до рівня інших висококультурних народів, доки не матимемо змоги у кращих обставинах засіяти нашою питомою культурою у „народів вольних волі". („Новий Час").

Б. Жіга.

ВЕДМІДЬ І КОМАР.

Ведмідь і комар відпочивали після обіду. Ведмідь каже:

— Комарю, ти ласе сотворіння, пеш саму кров. Скажи: чия кров найсолодша, я так дуже люблю, що солодке.

Комар здрігнувся з жадоби тай каже:

— Людська кров, братку; людська кров найсолодша з усього.

Ведмідь постановив собі напитися подостатком людської крови і вибрався на мандрівку. Пійшов лісовою дорогою у село, шукати якоїсь людини. Подибав маленьку дівчинку, що несла женцям полуденок. На людину виглядала вона ведмедеві замала. Питається він:

— Гей, чи ти людина?

Дівчина глянула на потвору тай каже:

— Ще ні, та як підросту — і побігла в поле.

Ведмідь думає собі: А диви, добре, що я спитався! — І почалапав далі. В рові сидить старенька бабуся. Геть згорбилася, вязка ріща в неї на плечах. Ведмідь дивиться: на людину виглядає вона йому, але занадто суха. Питається:

— Гей, чи ти людина?

— Ах, була я нею колсь. Де то ті часи. Ласкавий панцю, колиб ви були такі добрі дати мені хоч яку-таку милостиню.

Ведмедеві дивно було те, що ніде не видно було людини. Почалапав далі. Бачить гузаря на коні, шабля при боці, рушниця на плечах. Ведмідь счудувався, що це за дивне сотворіння. Та гузар якстій замахнувся на нього шаблею, відрубав ведмедеві одно вухо, відігнав його у ліс і зранив у бік з рушниці.

Ведмідь побіг до води, охолодити рани. На троці сидів комар, бренить собі з цікавости тай питається:

— А що, вуйку, напився ти найсолодшої крови?

— Гарну байку придумав ти з тією людською кровю, комарю. Перший, що я його стрінув, то ще не був людиною, другий не був уже людиною, а третій мав чотири ноги, лизнув мене язиком, що аж заблищався, плюнув мені в бік, що аж луснуло — доки житиму не захочеться вже мені найсолодшої крови.

(З чеського переклав М. Н.)

Професор працює в своїй робітні. На це вбігають два хлопчики.

— Чого шукаєте, діти? — питається професор.

— Ми прийшли лише сказати таткові „добраніч" і зараз заберемося.

— Добре, добре — відповів професор. — Прийдіть з тим завтра рано, я тепер не маю часу.

—o—

— Пане доктор, але чи ця операція не є небезпечна?

Лікар: Коли останете в живих, скажу вам пізніше.

ДЕЛЕҐАТКА МІЖНАРОДНЬОЇ ЖІНОЧОЇ ЛІҐИ МИРА ТА СВОБОДИ У ЛЬВОВІ.

Великі тези проголошені свого часу Вилсоном у його 14-цяти точках ввійшли в головну основу великої політичної всесвітньої жіночої орґанізації — Жіжнародньої Жіночої Ліґи Мира і Свободи.

Ця організація спирає свою діяльність на твердій засаді самоозначення народів — і з неї розвиває інтензивно свою працю в усіх частинах світа. Не тільки жіноцтво Европи та Америки, але навіть з Азії, Африки та Австралії відгукнулося на проголошувані Ліґою великі ідеї людськости, — ідеї повної справедливости та признання повних прав для усіх народів.

Ліґа гуртує довкола себе високоосвічені жінки, визначні політичні та громадянські діячки. В деяких державах, як Англія, Злучені Держави та Канада — Ліґа через свої національні секції осягнула позитивні впливи на міродатні політичні чинники даних держав, маючи серед своїх членів послів до парляменту та відпоручників ріжних впливових партій.

Ліґа в першій мірі звертається у своїй праці до політичних, економічних та суспільних питань серед тих народів, які з деяких історичних причин не осягнули ще своєї державности, та тих, де істнують національні непорозуміння серед ріжних національностей на одній території. З тією метою працюють у Лізі поодинокі комісії, як напр. комісія для справ національних меншин, Комісія Сходу Европи, економічна й інші.

Слід підчеркнути, що коли інші істнуючі міжнародні орґанізації, основані на т. зв. державницькому принципі, себто, що тільки державні нації мають право бути їх членами — і тому усунули зі своїх орґанізацій українські представництва, як пр. Т-во Унії Ліґи Націй, Міжнародна Рада Жінок і ін. — то одинока Ліґа Мира і Свободи досі не прийняла того принципу і українська Секція є в ній рівнорядною Секцією з усіми иншими державними Секціями (Англія, Франція, Німеччина). Неодин раз доводилося нашим делеґаткам на конґресах Ліґи зводити тяжку боротьбу за цей принцип — і досі ця боротьба покінчилась успішно. Та не відомо, як буде в майбутности.

Міжнародня Ліґа Мира і Свободи на домагання деяких національних Секцій на зборах Екзекутиви Ліґи в Амстердамі, які відбулися в жовтні м. р., вислала в осени свою делеґацію до Східньої Галичини в особах пані Шіпшенкс, ґенеральної секретарки Ліґи (Англія), і п-ні Оппенґайм (Австрія). Справоздання п-ні Шіпшенкс з її поїздки по краю всім відоме.

З початком червня ц. р. Ліґа вислала знову до Галичини свою делеґатку, Француженку п. Древе, яку Екзекутива Ліґи на зборах у Ліль в квітні ц. р. призначила постійною ґенеральною секретаркою, на місце міс Шіпшенкс. П. Древе в поворотній дорозі з Румунії, Болґарії та Югославії задержалась у Львові, де відбула цілу низку нарад і конференцій. Вона належить до активних провідних членів Ліґи і в минулому році обїхала Китай, щоби зорґанізувати тамошнє жіноцтво і заснувати там відповідні орґанізації. Вже вдруге обїжджає п. Древе від Ліґи ті краї Полудня і Сходу Европи, де істнують т. зв. національні питання, щоби розглянутися в тамошних політичних, економічних та суспільних відносинах.

У своїм відчиті дня 2. червня у Львові про загальне замирення світа вона подала цілу низку фактів, заобсервованих підчас подорожей по Европі.

Дня 3. червня ц. р. вона мала також конференцію з українськими жінками, членами Міжнар. Жін. Ліґи Мира та Свободи, де обговорено всякі актуальні справи.

Блянка Баранова.

М. К-ий.

ГІРНИЧА Й ЗАЛІЗНА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ В 1927-8 Р.

З великим спізненням, бо щойно 1930 р., видав С.Р.С.Р. статистику за р. 1928-28 („Промышленность С.С.С.Р. в 1927-28 г." т. І і ІІ. Москва, 1930). Про положення української промисловости можна подати таке:

1. Добування залізної руди в Криворіжському районі постепенно зростає, однак досі ще не осягнено передвоєнних розмірів. Добича залізної руди виносила: 1926-27 р. — 3,528,614 тон; 1927-28 р. — 4,413,533 т.; 1913 р. — 6,335.000 тон.

Як видно, продукція за 1927-28 р. зросла в порівнанні з попереднім роком на 25%, **але досягла тільки 69.9% передвоєнної.** У відношенні до добичі в цілому С.Р.С.Р. українська залізна руда становить 75.3%, отже значіння України весь час зростає.

2. Добування манганової руди в Никопільському районі теж зросло в р. 1927-28, хоча й не багато. Добуто манганової руди: 1926-27 р. — 472,000 тон; 1927-28 р. — 487,700 тон; 1913 р. — 265,000 тон.

В порівнанні з 1913 зросла добича манганової руди на 84%. Таке збільшення пояснюється тим, що манганова руда є продуктом вивозу. В р. 1927-28 вивезено з С.Р.С.Р. 498,882 тони манганової руди. Коли приняти, що вивезено всю руду, добуту в Чіатурі на Кавказі, ц. т. 193,400 тон, то з української руди вивезено щонайменше 305,482 тони. Значіння української манганової руди для С.Р.С.Р. сильно зросло і становить в 1927-28 р. 71.6% всесоюзної добичі.

3. Камяновугільна промисловість у Донецькому районі осягнула в 1927-28 р. найвищу продукцію. Добуто вугілля: 1926-27 р. — 24,601,000 тон; 1927-28 р. — 27,392,000 тон; 1913 р. — 25,287,280 тон.

Такий зріст добичі пояснюється тим, що копальні почали механізуватись. Добича українського вугілля становить 77.5% всесоюзної продукції.

4. Постепенно розвивається продукція коксу, яка осягнула таку висоту: 1926-27 р. — 3,520.000 тон; 1927-28 р. — 3,863,000 тон; 1914 р. — 4,300,000 тон.

Бачимо, що продукція коксу є ще нижча від передвоєнної і виносить тільки 89.8%. У відношенні до всесоюзної продукції український кокс становить 95.6%. З цього видно, що промисловість цілого С.Р.С.Р. держиться на українському коксі.

5. Витоп чавуну збільшується дуже поволі. За 1927-28 р. витоплено 2,364,208 тон, що в порівнанні з попереднім 1926-27 р. дає звишку на 5.9%. У відношенні до витопу з р. 1913 (3,108,000 т.), сучасна продукція чавуну осягнула 76%. Участь українського чавуну становить 72.1% всесоюзної продукції. **Слабий розвиток витопу чавуну** пояснюється тим, що ціла низка високих печей не є ще цілком пристосована до продукції з причини перебудування.

6. Продукція заліза й сталі 1927-28 р. виносила 2,451,241 тон, що в порівнанні з попереднім роком дає звишку 16.9%. Тут теж ще не осягнено висоти передвоєнної продукції (в р. 1913 — 2,730,000 т.), а тільки 89.6%. Участь української сталі в продукції С. Р. С. Р. становить 59%.

7. Продукція вальцьованого продукту виносила в 1927-28 р. 2,005,884 тон і в порівнанні з попереднім роком збільшилася на 21.5%. Однак досі ще не осягнено передвоєнної продукції (2,310,000 тон 1913 р.), бо продукція 1927-28 р. становить 80.6% передвоєнної. Українська продукція становить 59.5% всесоюзної.

Продукція сталі не відповідає потребі краю і є невистарчаючою. Тому щораз більше зростає привіз сталі з заграниці. В 1927-28 р. привезено до С.Р.С.Р. 259,759 тон ріжних вальцьованих продуктів.

До поданих цифр продукції сирої й вальцьованої сталі треба зробити певні застереження. Статистика подає продукцію без огляду на якість продукту. Міжтим офіціяльні радянські комунікати дуже часто вказують на дуже низький стан техніки в С.Р.С.Р. і подають, що значна частина виробів є цілком недовжитку. Так журнал „Економическая Жизнь" подає, що якість виробів в С.Р.С.Р. щораз то погіршується. На Луганському заводі відкинуто паровозних бандажів: в 1928-29 р. 12.7% як цілком непридатних, а в 1929-30 р. відкинуто аж 18.9%; таксамо вагонових бандажів відкинуто в 1928-29 р. 10.9%, а в 1929-30 р. 14.3%. Продукція Петровського заводу за листопад 1930 р. в 65% є неужиточною і мусить підлягти перетопленню; на заводі Сталіна (давн. Юзовка) за тойже час пішло до перетоплення 33% продукції. Надеждинський завод (Урал) відкинув злих шин: в 1927-28 р. 21.6%, в 1928-29 р. 26.6%, а в 1929-30 р. аж 33.4%. Завод Дзержинського відкинув злої бляхи на казани: в 1927-28 р. 52.5%, а в 128-29 р. 69.3%. З наведених прикладів бачимо, що голі цифри продукції нічого не доводять, бо не відомо, скільки з цієї продукції є доброго продукту, а скільки треба відкинути.

З повищих статистичних даних видно, що промисловість України постепенно розвивається і досягла вже досить поважних розмірів. **Однак, коли будемо виходити з передвоєнного стану, а головно, коли порівнаємо сучасні досягнення української промисловости з досягненнями західно-европейськими, то побачимо, що Україна відстала від них ще на цілі десятиліття.**

— Дуже гарний маєте човен — каже молода дівчина до юнака, що стоїть у човні.

— Так, та він має одну хибу.

— Яку?

— Колиб я в ньому хотів поцілувати дівчину, перевернувсяб і ми обоє впали би у воду.

— Ах! — зітхнула з жалем дівчина, а потім додала:

— Але я вмію пливати.

—o—

Старинна анекдота каже, що македонський король Олександер Великий відповів на питання, чому хоче заняти Єгипет, котрий є для нього політично й господарсько без вартости, так, що того цікавого потягнув за вуси:

— Подивися, ті вуси тобі також не приносять ніякого пожитку, а таки прикрашують тебе!!

—o—

Два Шотляндці в Америці стрінулися припадково. Один з них, Мек Лі, показує фляшину, яку купив потайки.

— Раджу тобі не пити тієї горівки... **це метилевий алкоголь: хто його пе, той осліпне.** Краще виляй її.

Коли стрінулися вдруге, Мек Лі питається, що сталося з небезпечним алкоголем.

— Я продав його мойому сліпому вуйкови, — відповідає приятель.

—o—

— Гість замовив у гостинниці печеню. Чекає довго, вкінці, кличе хлопця:

— Слухай но! Чи то я в тебе замовив печеню?

— Так, прошу пана!

— А бачиш! Я ледви пізнав тебе, ти так підріс відтоді!

—o—

— Чоловіче, навіщо ти береш капелюх, коли така спека тай ти і так несеш лише його в руці!

— Ну так, та я мушу чейже вклонитися, коли стріну якогось знакомого!

—o—

Мати (вбігає у хату, бо чує крик і питається): Діти, а то що такі крики?!

Марійка: Бо ми бавимося в катастрофу корабля, а Івась не хоче йти на дно!

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINIANS IN THE SOVIET UNION.

Russification of Ukrainian Children.

In spite of the specious "Ukrainization" of public institutions in the Soviet Ukraine, proclaimed by the Government with the most unblushing hypocrisy, the effective organization of Ukrainian schools continues to be frustrated. At the "vietka" mine. (Donetz basin) the school has 720 pupils, the majority of whom are Ukrainians. Despite all the protests of their parents these Ukrainian children are taught in Russian.

Increased Centralization.

In order to prevent the "deviation" of public opinion in the Ukraine against the designs of the Government at Moscow, the authorities at Kharkov began on June 1 the publication of a parallel edition of the Moscow Pravda, central organ of the Communist Party. The matrices are sent from Moscow to Kharkov by aeroplane.

Bloody Encounters between Railway Workers and "Assault Squads" Sent by the Communist Party.

A guard at Yasinovata Railway Station, in the Donbas region, has killed two workmen of the "assault squad"' and seriously wounded two other workmen of the same gang. (Izvestia, Moscow, May 26, 1931.)

Crops in the Ukraine.

According to the newspaper Socialisticheskoyé Zemledièlié of May 20, 1931, the are 13,277,000 hectares of sown land in the Ukraine.

Diminution of Output in the Metallurgical Industry in the Ukraine.

The two biggest metalurgical works at Dnipropetrovsk (formerly Katerinoslav), the Petrovsky and Dzerjinsky factories, have produced 60.1% and 65.8% respectively of the amount envisaged by the Plan. The Soviet papers report the increase of prices and falling off in the quality of the products. In the course of March alone, at the Petrovsky factory, where 20,000 workers are emloyed, there were 17,397 missed working-days. the reason is to be found in the inadequate victualling of the workers and the poor quality of the food provided. (Za Industrializaciju, Moscow, May 28, 1931.)

Starving Workers Cannot Work.

In the Donbas mines the workers are unable to procure meat. They refuse to work, because the management is not paying their wages. (Prawda, Moscow, May 26.)

It has been reported also that owing to the lack of accommodation the workers are obliged to sleep in the open air, or else three in a bed. (Za Industrializaciju, May 2, 1931.)

Epidemic Diseases.

In the Dombas, according to the newspaper Za Industrializaciju, the dozens of pits have not a single wash-place, even of the most primitive kind, at the disposal of their workers. This is the cause of contagious diseases. (Moscow, May 5, 1931.)

(Ukrainian Press Servise Prague).

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА. (81).

За кілька хвилин з кущів джунглів почали вибігати малпи, а попереді них поспішав до Тарзана Акут, увесь час вигукуючи. Потім усі разом з Тарзаном, Мугамбі та моряком побігли до табору, де був уже закінчений будовою човен. Акут і Тарзан схопили човен зпереду на свої плечі, а Мугамбі й моряк позаду. Майже бігом вони принесли його до води, хоч задня пара носіїв ледви витримали велику вагу.

—o—

Спустили на воду човен. Весла знайшли на березі вже раніше з тих, що з „Кінкейда" після його загибелі хвилі викинули на беріг. Тарзан закликав на човен малпи, а Шіта перша скочила й сіла зпереду. Мугамбі й Тарзан також всіли до човна. Лише моряк побоявся сісти між диких малп і пантеру. Він лишився на березі. Тарзан став керувати човном, а Мугамбі та малпи пігнали його веслами вперед, скільки було сили.

—o—

Ще раз Тарзан зі своїми звірятами пустився на море на нові пригоди. Моряк переляканий і здивований стояв на березі й придивлявся човнові, що вже почав поринати в нічну темноту в напрямку, де далеко на морі блимав вогник з китайської шкуни. Хвилі легко погойдували човен, але вони були слабі, бо тиша стояла навколо. Перестрибуючи з хвилі на хвилю, човен швидко нісся вперед.

—o—

Скоро на небосхилі почала вимальовуватися тінь вітрильного судна. Тарзан посадив на своє місце правити веслом Мугамбі, а сам перейшов наперед і сів позаду Шіти, щоб першим кинутися на судно й першим почати бій з невідомими моряками. Позаду Тарзана примостився Акут, якому Тарзан пошепки сказав кілька слів, що треба буде робити. Швидко, але тихо наближався човен до китайського судна.

—o—